

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/katowice/materialy-edukacyjne/znaczkki-okolicznosciowe/242737,Znaczek-z-okazji-Narodowego-Dnia-Powstan-Slaskich.html>

07.06.2026, 22:15

Znaczek z okazji Narodowego Dnia Powstań Śląskich

Narodowy Dzień Powstań Śląskich to święto państwowe, upamiętniające jedno z najważniejszych wydarzeń w historii Górnego Śląska oraz kształtowania się granic II Rzeczypospolitej, która w 1918 r. odzyskała niepodległość. Stanowi wyraz hołdu dla powstańców i działaczy plebiscytowych w latach 1919-1921 walczących o przyłączenie regionu do Polski.

Ustawa o ustanowieniu Narodowego Dnia Powstań Śląskich została przyjęta przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej 12 maja 2022 r., a 7 czerwca 2022 r. swój podpis złożył na niej prezydent RP Andrzej Duda. Pierwsze obchody święta miały miejsce kilkanaście dni później, przy okazji uroczystości setnej rocznicy przyłączenia części Górnego Śląska do Polski. Dzień wybrany na obchody jest symboliczny. 20 czerwca 1922 r. do Katowic wkroczyło Wojsko Polskie pod wodzą gen. Stanisława Szeptyckiego, dokonując objęcia pierwszej z wydzielonych stref regionu, które przyznano Polsce.

Wydarzenia na Górnym Śląsku, mające miejsce po I wojnie światowej, były częścią walk o kształt granic odradzającego się wówczas państwa polskiego. Na mocy traktatu wersalskiego z 28 czerwca 1919 r. postanowiono, że o przyszłości regionu, dotąd znajdującego się w granicach państwa niemieckiego, zadecyduje plebiscyt. Uprawnieni do głosowania mieli się opowiedzieć, czy życzą sobie, aby został on przyłączony do Rzeczypospolitej czy pozostał w Niemczech. Do czasu rozstrzygnięcia kwestii przynależności państwowej na górnośląskim obszarze plebiscytową władzę zwierzchnią sprawować miała Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku. Składała się ona z reprezentantów trzech zwycięskich mocarstw – Wielkiej Brytanii, Francji i Włoch. Po objęciu władzy w regionie przez ich przedstawicieli rozpoczęła się kampania propagandowa prowadzona przez obie strony sporu, która miała przekonać ludzi do oddania na nie swego głosu. Ostatecznie w plebiscycie, przeprowadzonym 20 marca 1921 r., za Polską zagłosowało nieco ponad 40 proc. uprawnionych. Wyniki ani nie rozstrzygnęły, ani nie zakończyły konfliktu o przynależność państwową regionu, bo poza zabiegami dyplomatycznymi Polski i Niemiec oraz realizacją własnych interesów przez kraje sojusznicze, walka o niego toczyła się również z bronią w ręku. W 1919, 1920 i 1921 r. strona polska inicjowała działania zbrojne, w historiografii nazywane trzema powstaniami śląskimi, w których brali udział zarówno Górnoszlązacy, jak i ochotnicy z Polski. Ostatnie z nich wybuchło już po plebiscycie, w nocy z 2 na 3 maja 1921 r., wobec zagrożenia niekorzystnym dla II Rzeczypospolitej podziałem Górnego Śląska. Było najdłuższe i najbardziej krwawe spośród wszystkich trzech powstań, kończąc się rozejmem i wycofaniem wojsk obu stron, które miało nastąpić do 5 lipca 1921 r. Ostatecznie o przynależności regionu zdecydowano na forum Ligi Narodów. II Rzeczypospolitej przyznano 29 proc. ziem obszaru plebiscytowego, na którym znajdowała się większość górnośląskiego przemysłu. Decyzję tę 20 października 1921 r. zaakceptowała Rada Ambasadorów w Paryżu, będąca organem wykonawczym Konferencji Pokojowej, nadzorującym realizację postanowień traktatu wersalskiego.

Powstańcy śląscy, 1919 r.,
ze zbiorów Archiwum
Archiidiecezjalnego w
Katowicach

Lokal wyborczy w
Katowicach podczas
plebiscytu górnośląskiego
20 marca 1921 r., ze
zbiorów Archiwum
Archiidiecezjalnego w
Katowicach

Uczestnicy III powstania
śląskiego, 1921 r., ze
zbiorów Narodowego
Archiwum Cyfrowego

Powstańcy z Głóżyn na
pozycjach nad Odrą, ze
zbiorów Biblioteki Śląskiej

Generał Stanisław
Szeptycki na moście
granicznym w
Szopienicach podczas
uroczystości wkroczenia
Wojska Polskiego do
Katowic, 20 czerwca 1922
r., ze zbiorów Archiwum
Archiidiecezjalnego w
Katowicach

Wkroczenie Wojska
Polskiego w Katowice, 20
czerwca 1922 r., ze
zbiorów Biblioteki Śląskiej
w Katowicach

Porozumienie, na podstawie którego miało rozpocząć się tak długo oczekiwane przejście przez Polskę i Niemcy przyznanych im części Górnego Śląska, pospisano w Opolu 15 czerwca 1922 r. Aby sprawnie przeprowadzić całą operację, dawny obszar plebiscytowy podzielono na strefy, które kolejno, według ustalonego harmonogramu, zamierzano przekazywać pod odpowiednią administrację. Scenariusz procedur w każdej z nich był z góry ustalony i przebiegał według tego samego schematu, zajmując od 2 do 3 dni. Operacja obejmowania władzy przez Polskę w pierwszej strefie – mieście i powiecie katowickim – rozpoczęła się 17 czerwca 1922 r. wraz z wkroczeniem funkcjonariuszy Policji Województwa Śląskiego i podjęciem przez nich służby w terenie. 19 czerwca podpisano akty przekazania władzy przez aliantów stronie polskiej, zmieniono sztandary i pożegnano stacjonujące dotąd w mieście wojska francuskie. Jednak najbardziej uroczysta i spektakularna część obchodów – wkroczenie Wojska Polskiego – rozegrała się 20 czerwca. Uroczystości rozpoczęły się z samego rana na przygranicznym moście na rzece Brynicy w Szopienicach (dziś dzielnica miasta). Była to chwila, w której polscy żołnierze nie tylko zajęli pierwszą z wyznaczonych stref, ale po raz pierwszy w ogóle wkroczyli na obszar Górnego Śląska przyznany Polsce. Podczas tej części uroczystości nastąpiło wiele symbolicznych aktów podkreślających wagę tego wydarzenia i sukces strony polskiej, m.in. skucie przez powstańca śląskiego – inwalidę łańcucha, spinającego graniczne budki wartownicze na moście i symbolizującego pruskie kajdany dotąd wiążące region. W polskiej i górnośląskiej prasie 20 czerwca 1922 r. określany był więc nie tylko „dniem objęcia Górnego Śląska przez Rzeczypospolitą Polską”, ale też dniem jego „wyzwolenia” czy „powrotu do Macierzy”. Stanowił również kulminacyjny moment w operacji przejmowania pierwszej strefy oraz najbardziej uroczysty i świętowany dzień spośród wszystkich kolejnych, podczas których władzę w regionie rozpoczynała sprawować polska administracja. Zgodnie z ustalonym harmonogramem podobny scenariusz powtarzał się w pozostałych strefach Górnego Śląska przydzielonych Polsce. Do ostatniej z nich czyli powiatu rybnickiego i część raciborskiego, polscy żołnierze wkroczyli 4 lipca 1922 r.

Wraz z częścią Śląska Cieszyńskiego z przyłączonych do Rzeczypospolitej ziem Górnego Śląska utworzono województwo śląskie. Dzięki uchwalonej przez Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej Polskiej Ustawie Konstytucyjnej z dnia 15 lipca 1920 r. zawierającej statut organiczny województwa śląskiego otrzymało ono szeroką autonomię w granicach państwa polskiego, objawiającą się przede wszystkim prawem do organizacji własnego sejmiku, skarbu, szkolnictwa czy policji.

IMG_4751 kopia

IMG_4763 kopia

IMG_4772 kopia

IMG_4784 kopia 3

IMG_4793 kopia

IMG_4802 kopia

Znaczek w formie przypinki został wydany został przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej Instytutu Pamięi Narodowej w Katowicach dla upamiętnienia powyższych wydarzeń i okoliczności ustanowienia Narodowego Dnia Powstań Śląskich. Jego projekt jest symboliczny, nawiązując do znaków i barw Górnego Śląska. Przedstawia złotego orła, wywodzącego się z herbu książąt opolskich, na błękitnym tle i z białą przepaską z krzyżem na piersiach. Za wzór sylwetki w przypince posłużył orzeł umieszczony na Gwieździe Górnośląskiej - odznaczeniu przyznawanym powstańcom śląskim za ich zasługi. Podobnego orła zaprojektowano również na innych odznaczeniach honorujących walczących o włączenie Górnego Śląska do Polski: Krzyżu na Śląskiej Wstędze Waleczności i Zasługi czy Odznace Orła Górnośląskiego, a także w odznace orła śląskiego 74. Górnośląskiego Pułku Piechoty. Orzeł z przepaską na piersiach znalazł się również w herbie używanym przez województwo śląskie II RP, a jako oznaka chociażby na naramiennikach lub patkach kołnierzy mundurów funkcjonariuszy Policji Województwa Śląskiego. Wydanej przypince towarzyszy kartonik z edukacyjnym tekstem informującym o charakterze wydawnictwa.

Znaczek jest wydawnictwem bezpłatnym. Akcja jego rozpowszechniania rozpocznie się 15 czerwca i potrwa do 19 czerwca 2026 r. (lub do wyczerpania się nakładu). Znaczek dostępny jest w Przystanku Historia - Centrum Edukacyjnym IPN w Katowicach im. Henryka Sławika przy ul. św. Jana 10 oraz w Przystanku Historia - Centrum Edukacyjnym IPN im. Gen. Janusza Gąsiorowskiego w Częstochowie.

Projekt znaczka i kartonika: Aleksandra Korol-Chudy

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Katowicach

znaczek okolicznościowy

NARODOWY DZIEŃ POWSTAŃ ŚLĄSKICH

20 czerwca

**Przyjdź i odbierz
swój znaczek!**

*15-19 czerwca 2026
godz. 8.00-15.00*

**akcja trwa do wyczerpania nakładu*

PRYZSTANEK HISTORIA
Centrum Edukacyjne IPN
im. Henryka Sławika w Katowicach
ul. św. Jana 10, III p.

PRYZSTANEK HISTORIA
Centrum Edukacyjne IPN
im. Gen. Janusza Gąsiorowskiego
w Częstochowie,
al. Najświętszej Maryi Panny 52

Narodowy Dzień Powstań Śląskich to święto patriotów, ustanowione w przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w 2022 r. Jest wyrazem hołdu dla powstańców i dnieczy przebrzydowych, którzy po zakończeniu I wojny światowej walczyli o przyłączenie Górnego Śląska do Polski. Powstania Śląskie były częścią walk o kształt granic państwa, które w 1918 r. odzyskało niepodległość. Dzień wybrany na obchody jest symboliczny. 20 czerwca 1902 r. do Katowic wroczyło Wojsko Polskie pod wodzą gen. broni Stanisława Szepczyńskiego, urodziście rozpoczynając proces włączania do Rzeczypospolitej przynależnej jej części Górnego Śląska. Prezentowany przedstawi złotego orła górnos Śląskiego, wywodzącego się z herbu województwa opolskich, z białym orłem na pierśiach na błękitnym tle. Takie orzeł znalazł się w 1902 r. na sztandarze, który utworzył 1. pułk strzelców z ziem przyznanych Polsce w 1922 r. Orzeł umieszczony na sztandarze przynależnym powstańcom

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Katowicach

znaczek okolicznościowy

**NARODOWY DZIEŃ
POWSTAŃ ŚLĄSKICH**

Opcje strony